आसीद्बहुमता नारी तस्यादृढतरं वचः । स वै केनचिदर्थेन तया मन्दो व्ययुज्यत ।
विप्रयुक्तः स मन्दात्मा भ्रमत्यसुखपीडितः । दह्यमानः स शोकेन दिवारात्रमतन्द्रितः ।
निशाकाले स्मरंस्तस्याः श्लोकमेवं स गायति । स विभ्रमन्महीं सर्व्वां क्वचिदासाद्य किञ्चन ।
वसत्यनर्हस्तद्दुःखं भूय एवानुसंस्मरन् । सा तु तं पुरुषं नारी कृच्छ्रेऽप्यनुगता वने ।
त्यक्ता तेनाल्पपुण्येन दुष्करं यदि जीवति । एका बालाऽनभिज्ञा च मार्गाणामतथोचिता । २६५०
क्षुत्पिपासापरीताङ्गी दुष्करं यदि जीवति । श्वापदाचरिते नित्यं वने महति दारुणे ।
त्यक्ता तेनाल्पभाग्येन मन्दप्रज्ञेन मारिष । इत्येवं नैषधो राजा दमयन्तीमनुस्मरन् ।
अज्ञातवासं न्यवसद्राज्ञस्तस्य निवेशने ।
इति श्रीमहाभारते आरण्यपर्व्वणि नलोपाख्यानपर्व्वणि नलविलापे सप्तषष्टोऽध्यायः ॥ ६७ ॥
॥ वृहदश्व उवाच । हृतराज्ये नले भीमः सभार्य्ये प्रेष्यताङ्गते । द्विजान् प्रस्थापयामास नलदर्शनकाङ्क्षया ।
सन्दिदेश च तान् भीमो वसु दत्त्वा च पुष्कलं । मृगयध्वं नलञ्चैव दमयन्तीञ्च मे सुतां । २६५५
अस्मिन् कर्म्मणि सम्पन्ने विज्ञाते निषधाधिपे । गवां सहस्रं दास्यामि यो वस्तावानयिष्यति ।
अग्रहारांश्च दास्यामि ग्रामं नगरसम्मितं । नचेच्छक्याविहानेतुं दमयन्ती नलोऽपि वा ।
ज्ञातमात्रेऽपि दास्यामि गवां दशशतं धनं । इत्युक्तास्ते ययुर्हृष्टा ब्राह्मणाः सर्व्वतो दिशं ।
पुरराष्ट्राणि चिन्वन्तो नैषधं सह भार्य्यया । नैव क्वापि प्रपश्यन्ति नलं वा भीमपुत्त्रिकां ।
ततश्चेदिपुरीं रम्यां सुदेवो नाम वै द्विजः । विचिन्वानोऽथ वैदर्भीमपश्यद्राजवेश्मनि । २६६०
पुण्याहवाचने राज्ञः सुनन्दासहितां स्थितां । मन्दं प्रख्यायमानेन रूपेणाप्रतिमेण तां ।
निबद्धां धूमजालेन प्रभामिव विभावसोः । तां समीक्ष्य विशालाक्षीमधिकं मलिनां कृशां ।
तर्कयामास भैमीति कारणैरुपपादयन् ॥ सुदेव उवाच ॥ यथेयं मे पुरा दृष्ट्वा तथारूपेयमङ्गना ।
कृतार्थोऽस्म्यद्य दृष्ट्वेमां लोककान्तामिव श्रियं । पूर्णचन्द्रनिभां श्यामां चारुवृत्तपयोधरां ।
कुर्व्वन्तीं प्रभया देवीं सर्व्वा वितिमिरा दिशः । चारुपद्मविशालाक्षीं मन्मथस्य रतीमिव । २६६५
इष्टां समस्तलोकस्य पूर्णचन्द्रप्रभामिव । विदर्भसरसस्तस्माद्दैवदोषादिवोद्धृतां ।
मलपङ्कानुलिप्ताङ्गीं मृणालीमिव चोद्धृतां । पौर्णमासीमिव निशा राहुग्रस्तनिशाकरां ।
पतिशोकाकुलां दीनां शुष्कस्रोतां नदीमिव । विध्वस्तपर्णकमलां वित्रासितविहङ्गमां ।
हस्तिहस्तपरामृष्टां व्याकुलामिव पद्मिनीं । सुकुमारीं सुजाताङ्गीं रत्नगर्भगृहोचितां ।
दह्यमानामिवार्केण मृणालीमिव चोद्धृतां । रूपौदार्य्यगुणोपेतां मण्डनार्हाममण्डितां । २६७०
चन्द्रलेखामिव नवां व्योम्नि नीलाभ्रसंवृतां । कामभोगैः प्रियैर्हीनां हीनां बन्धुजनेन च ।
देहं धारयतीं दीनं भर्तृदर्शनकाङ्क्षया । भर्त्ता नाम परं नार्य्या भूषणं भूषणैर्व्विना ।
एषा हि रहिता तेन शोभमाना न शोभते । दुष्करं कुरुते ऽत्यन्तं हीनो यदनया नलः ।
धारयत्यात्मनो देहं न शोकेनावसीदति । इमामसितकेशान्तां शतपत्रायतेक्षणां ।